

IRONIA CA MARCĂ A SUPERIORITĂȚII. CAZUL MOROMEȚII

Nicu Stejerean

Școala Gimnazială „Lucian Blaga”, Jibou (SJ)

nicu_stejerean@yahoo.com

Abstract. *Our study, Irony as Sign of Superiority. A Case-Study: Moromeții, has mainly one goal – to underline the fact that an important function of irony in Moromeții novel is to place the performer, mostly Ilie Moromete, in a position of superiority in confront to other characters.*

The moral ascendance is given by the force of irony as a powerfull critical weapon, which can be used with succes by the most advised and experimented language users.

Keywords: *irony, sarcasm, mention, critical, superiority.*

De multe ori, comentându-se romanul *Moromeții*, s-a emis observația că protagonistul romanului, Ilie Moromete, se diferențiază net de ceilalți săteni din Siliștea-Gumești, prin capacitatea de a răspunde într-o manieră personală neplăcerilor pe care viața de zi cu zi i le creează. Acea manieră personală de a reacționa este, evident, ironia.

Analizând primul volum al romanului *Moromeții*, din perspectiva uzului ironiei, am constatat că, într-adevăr, un singur personaj folosește acest construct lingvistic în mod repetat, ca pe un mijloc de a se impune în fața celorlalți. Pe de altă parte, fiind în fața unei opere ficționale, suntem conștienți și de faptul că ironia, deși atribuită personajului principal, este, de fapt, emanație a instanței creatoare, fiind doar pusă pe seama unuia din personaje, alter-ego auctorial. Oricum ar fi, uzul ironiei în primul volum al romanului *Moromeții* demonstrează un principiu ce guvernează enunțarea ironică și pe care îl numim *principiul superiorității*. Din dorința etalării unei ascendențe morale, sociale, intelectuale etc., dar și pentru a-și evidenția abilitățile de comunicator, vorbitorul are tendința de a face uz de ironie.

Pe de altă parte, romanul *Moromeții* mai indică un aspect care, poate, ar merita o cercetare amănunțită – faptul că uzul ironiei depinde de o anumită stare sufletească a performerului, de nutrirea unui sentiment de liniște, de acomodare la lume. Ilie Moromete face uz de ironie atâta timp cât se simte la adăpost față de capriciile existenței – are pământ suficient, fapt

care îi conferă o anumită siguranță, chiar dacă are de plătit impozite și datorii la bancă. În același timp, spre deosebire de alți indivizi ai comunității din care face parte, nu are ambiția de a se îmbogăți, de a acumula mai mult decât îi este necesar. Această stare de automulțumire, care generează abilitatea detașării emoționale, abilitate pe care puțini o au în comunitatea căreia îi aparține Ilie Moromete, creează, la acest personaj, capacitatea de a ironiza, pe care cei din jur i-o acceptă ca pe o trăsătură definitorie. Spre finalul cărții, când viața lui Ilie Moromete, asemeni unui râu, iese din matca în care curgea lent, personajul devine ursuz, laconic, uitând de ironie ca și de luxul tăifăsurii ori de cel al contemplării.

Prin urmare, ni se pare evident că, măcar în cazul acestui personaj, capacitatea de a performa ironic este indisolubil legată de raportarea individului-performator la lume: când performatorul se află într-o stare de acomodare la lume, simțindu-și obiectivele atinse, se creează, la nivelul psihicului său, climatul propice performării ironice. Când, dimpotrivă, performatorul este într-un raport disjunctiv cu lumea și, mai ales, când își simte obiectivele nerealizate sau nerealizabile, performarea ironică devine o formă de comportament lingvistic nonpertinent, pe care o abandonează.

O primă secvență în care Ilie Moromete utilizează ironia este atunci când, afișând o mină aparent sinceră, își întreabă vecinul, pe Tudor Bălosu, de ce nu mai merge Victor, fiul său, la sapă:

„- Dar Victor al tău ... El nu mai iese la sapă, Bălosule? Sau de când e voiajor nu-l mai aranjează? zise Moromete. Adică... admitem cazul că fiind ocupat ... mai adăugă el.” (Preda 1970, 3).

Aici nu atât ironia în sine este interesantă, cât jocul acesteia, un rol semnificativ în camuflarea mesajului ironic avându-l ezitățile repetate ale performatorului, care, astfel, dă impresia dorinței de informare – pare că își caută formularea potrivită, care să servească cel mai bine intereselor sale informative, când, în fond, nu face decât să nuanțeze, să detalieze enunțul ironic inițial, prin întrebări și asumptii suplimentare. Ironic este și posesivul „al tău” care îl plasează pe Victor, adult cu acte în regulă, sub umbrela tutelariatului, dându-se de înțeles, prin aceasta, că fiul, în ciuda vârstei, este dependent de părinți. Ironic este și verbul ales pentru a indica activitatea atât de practică de sătenii din Siliștea-Gumești – „iese (la sapă)” – ca și cum mersul la sapă ar fi o „ieșire” recreativă, făcută facultativ, din rațiuni pur hedoniste. Prin folosirea acestui verb, Ilie Moromete ironizează perspectiva, considerată de el demnă de a fi blamată, de a vedea muncile agricole de către orășeni, Victor Bălosu pretinzând a fi la rândul-i un om cu comportament de orășean. Ironia este, în acest caz, generalizantă – este ironizat reprezentantul unei categorii și, în același timp, întreaga categorie reprezentată de acesta. Ironică este, după cum spuneam, și întrebarea suplimentară, care, evident, menționează un presupus enunț al celor din familia Bălosu, și anume acela

că Victor Bălosu nu merge la sapă pentru că, fiind comis-voiajor, nu mai are timp pentru alte activități. Și în cadrul acestui enunț, summum-ul ironic îl constituie folosirea verbului „aranjează”, un verb, de asemenea, excerptat de performer din registrul exprimării urbane. Continuarea este, pentru cei capabili să înțeleagă performarea, o cheie a vorbirii ironice – sub masca ezitării, vorbitorul strecoară asumția „adică ... admitem cazul că fiind ocupat...”. Enunțul, formulat ipotetic, este unul eminamente nesincer părănd să indice un posibil motiv pentru care victima ironiei nu participă la muncile gospodărești. De fapt, acest din urmă enunț este ironic – vorbitorul, prin ezitarea cu care performează, dă de înțeles că motivul pe care îl amintește nu reprezintă realul impediment pentru care Victor Bălosu nu merge cu ai săi la sapă, ci este doar motivul pretins drept impedimentul principal care îl oprește pe Victor Bălosu de la munca agricolă.

Ironia este, în acest caz, una extrem de complexă. Este ironizat Victor Bălosu pentru pretențiile sale urbane, când, de fapt, continuă să trăiască de pe urma pământului familiei, încăpățânându-se să nu admită această evidență. Ironizându-l pe Victor Bălosu, Ilie Moromete ironizează o întreagă categorie de indivizi prinși între lumea rurală și cea urbană, incapabili a se adapta la niciuna, categorie mereu existentă în spațiul românesc (și nu numai). Sunt ironizați, de asemenea, cei care acceptă comportamentul fals al tânărului, în special tatăl acestuia, nefăcând decât să încurajeze conduita superficială a fiului, incapabil să adere la lumea urbană din care și-ar dori să facă parte, părăsind universul familiar pe care, asemeni fiilor celor mari ai lui Ilie Moromete, îl renegă, însă nedeclarat. Evident, după cum spuneam, sunt ironizați și cei care consideră că alte ocupații, precum cea de comis-voiajor, sunt mai importante decât munca pământului și, probabil, lista victimelor ironiei nu se oprește aici. Am putea numi acest tip de ironie drept **multidirecțională** și **nonfinită**. Este ironia care, asemeni unui sunet emis într-o peșteră, se propagă din aproape în aproape.

Într-o altă situație, ironia este folosită în scop de admonestare, fără a actualiza semnificații bogate: luat la rost de Catrina că nu se preocupă ca masă să fie pusă la timp, Ilie îi dă de înțeles soției, printr-o replică ironic-sarcastică, că problema mesei este una minoră și că nu merită a i se acorda atâta importanță:

„- Ilie, unde s-au dus fetele alea? Ce fac eu aici singură? Acu se întunericește și ce mâncați?

- *Raci o să mîncăm*, fa, de aia te vaiți tu? răspunse Moromete trăgând calul spre grajd.” (Preda 1970, 4).

Obida femeii este estompată prin folosirea unei replici ironice menite a detensiona, dar și a atrage atenția, nonexplicit, asupra inutilității enervării pentru un astfel de motiv. Ironia este folosită, în acest caz, ca instrument psiho-social, util în menținerea echilibrului emoțional intrafamiliar. Excesul

emoțional al Catrinei este temperat prin performarea unei constatări menite a indica faptul că problema mesei este una neserioasă, că, de fapt, nu este o problemă, dat fiind că ei, familia Moromete, nu sunt chiar în situația de a nu avea ce să mănânce și că, oricum ar fi, ceva tot o să mănânce.

În aceeași categorie a enunțurilor de indicare a inutilității excesului emoțional poate fi încadrată și ironia din următoarea secvență: „Femeia se opri deodată din vorbit și chipul i se schimonosi de spaimă. Pe alături de ea țâșni Duțulache, câinele, ieșind din tindă cu o bucată mare de ceva alb în gură, pesemne brânză. Femeia îl întrebă:

- Când ai intrat, lovi-te-ar turbarea? Lasă jos! Lasă jos! Lasă jos, n-auzi?

- *Dă-i apă*, zise Moromete liniștit.” (Preda 1970:15)

Replicii Catrinei, în spatele căreia se află o gamă variată de trăiri, precum reproș, amenințare, furie, regret etc., Ilie Moromete îi răspunde printr-o ironie laconică, care diluează gravitatea faptei cățelului. În calitatea de cap al familiei, Ilie Moromete se pronunță, prin intermediul unei ironii, în privința unei chestiuni minore, lăsând să se înțeleagă că, odată consumat incidentul, regretele sunt inutile.

În cadrul aceleiași secvențe a mesei, cu care debutează volumul întâi, Ilie Moromete folosește ironia pentru a indica lipsa de temeii a părerii mamei, potrivit căreia Niculaie, mezinul familiei, ar trebui lăsat la școală. Secvența dă seama de una din convingerile personajului, și anume că școala este un capriciu, pe care nu oricine și-l permite și, în orice caz, nu cineva din familia sa:

„Fă! Fă! Fă, n-auzi? mormăi Moromete. Pune, fa, mâncare și mai trage-te pe fâlcile alea că te-or fi durând de când vorbești! Altă treabă n-avem noi acuma! Ne apucăm *să studiem*. Mai bine vezi ce-o să faci, că mâine dimineață ... dar ce zic eu: mâine dis-de-dimineață o să vie ăla să-ți ia țoalele din casă.” (Preda 2007, 21).

Considerând că ironia nu este suficientă pentru a o contrazice pe Catrina, Ilie Moromete îi reamintește una din problemele cu adevărat însemnate ale familiei – restanțele la plata „fonciirii”, care se soldau, de multe ori, cu confiscarea de bunuri. Oricum, ironia lui Ilie Moromete reprezintă un caz evident de menționare – cuvântul, un neologism atipic pentru contextul în care este folosit, este împrumutat din registrul exprimării urbane, persiflând una din activitățile acelei lumi îndepărtate. Așa cum anterior îl ironizase pe Victor Bălosu, pentru că fiul vecinului pretindea că munca de comis-voiajor era mai importantă decât munca la câmp, Ilie Moromete își ironizează propriul fiu și soția, pentru că aceștia par să uite problemele importante ale familiei, lăsându-se pradă unor iluzii precum „studierea”. De fapt, Ilie Moromete nu neagă importanța cărții, deoarece el însuși citește ziare, recunoscând superioritatea celor învățați. Ceea ce nu admite este că Niculaie are o șansă, chiar și una mică, de a ajunge la rândul său un învățat, dat fiind că școlile sunt scumpe, iar resursele financiare ale

familiei înglodate de datorii reduse. Gândirea sa este mereu una pragmatică și în acord cu interesele familiei, având impresia că și ceilalți membri ai familiei gândesc la fel. De fapt, fiecare se gândește la propriul viitor, iar Niculaie, deși mic, simte că destinul îi este legat de acea studiere pe care tatăl său o ironizează, crezând-o imposibil de realizat.

Mai încolo, aceeași Catrina este victima ironiei lui Ilie Moromete, admonestată din nou pentru presupusa gândire ingenuă de care dă dovadă atunci când, din dorința menținerii unei minime acalmii familiale, susține plecarea lui Achim, fiul cel mare al lui Moromete, la București, cu toate oile familiei. De data aceasta, Ilie Moromete o are ca aliată pe Ilinca:

„- Las-o, Ilinco, că au găsit-o găinile și mieii. *E plină de găini și de miei*, zise tata cu ironie.” (Preda 1970, 22).

Ironia este realizată, în acest caz, prin intermediul unei hiperbole uzuale – „plină de...” – prin nimic surprinzătoare. De altfel, nici ironia nu este una încărcată de semnificații, având un rol cu precădere critic, în această situație.

Mult mai subtilă este ironia realizată prin concursul naratorului care face uz de acel stil indirect liber, teoretizat de Anne Banfield (Moeschler și Reboul 1999, 315), pentru a transmite gândurile lui Moromete: „Îndoielile lui Moromete țineau de afacerea înșăși. Nu-i venea lui să creadă că bucureștenii nu mai aveau altă ieșire decât să se îngrămădească pe laptele celor douăzeci și patru de oi ale lui Achim Moromete din comuna Siliștea-Gumești și să-l umple pe el de bani.” (Preda 1970, 22).

Ironia vizează, pe de o parte, pretențiile negustorești ale lui Achim, sigur că va câștiga mulți bani de pe urma celor douăzeci și patru de oi ale familiei, iar, pe de altă parte, ideea în sine de a vinde lapte bucureștenilor, în concepția tatălui, aprovizionați suficient prin alte mijloace, astfel încât laptele celor douăzeci și patru de oi nu avea să atragă pe nimeni. Ilie Moromete își exprimă scepticismul față de tentativa mercantilă a lui Achim, folosind pentru aceasta arma care îi este cel mai la îndemână, și anume ironia. Dorind însă a nu mai aprinde spiritele, Ilie Moromete își ironizează fiul în gând.

Nevoit a vinde salcâmul pentru a plăti o parte din taxele funciare restante, Ilie Moromete admonestează, printr-o ironie sarcastică, uzuală, nedumerirea lui Nilă, disprețuit pentru ezitare de un tată care și-ar dori ca membrii familiei sale să-i înțeleagă și să-i aprobe deciziile, recunoscând că acestea sunt luate pentru binele comun:

„Nilă își dădu pălăria pe ceafă și întrebă încă o dată:

- Salcâmul ăsta? De ce să-l tăiem? Cum o să-l tăiem? Cum o să-l tăiem? De ce?!...

- *Într-adins*, răspunse Moromete. *Într-adins, Nilă, îl tăiem, înțelegi? Așa, ca să se mire proștii!*” (Preda 1970, 78)

Ironia exprimă cât se poate de clar agasarea tatălui care se simte neînțeles, deși are credința că acțiunile sale sunt raționale, chiar firești, în situația dată.

Nedumerirea fiului se menține, în ciuda sarcasmului tatălui, astfel că, atunci când tatăl său îi cere să vină cu caii pentru a trage salcâmul în direcția dorită, Nilă se arată indecis. Contrariat, incapabil să accepte decizia tatălui de a tăia salcâmul, Nilă execută mecanic ce i se cere, provocând iritarea tatălui care se miră disprețuitor de gândirea înceată a fiului:

„- Unde vii, mă, cu ei, Nilă? îl întrebă batjocoritor.

- Cum unde vin? răspuse Nilă nedumerit.

- *Adică da!* exclamă Moromete. *Treci cu ei încoa să cadă salcâmul pe ei.*” (Preda 1970, 80).

Într-o altă secvență, ironia protagonistului romanului este indicată în mod direct și de către narator, deși enunțarea ironică nu este dintre cele mai evidente. Astfel, ni se pare curios că acest tip de performare ironică îi pare naratorului o ironie tipică, în timp ce alte enunțuri de acest tip nu sunt catalogate ca atare. Secvența este cea în care Ilie Moromete intră la vecinul său pentru a încheia socoteala vinderii salcâmului și pentru a bea țuica aferentă schimbului. Intrigat de refuzul lui Victor Bălosu de a bea țuică, Ilie Moromete îl imită ironic, amendând, și de această dată, pretențiile de urbanism ale tânărului:

„- Ia o țuică, Victore, îl îndemnă taică-său.

- Ți-am mai spus, tată, că nu obișnuiesc țuică dimineața, răspuse Victor cu un glas din care se vedea că îi face multă plăcere că nu obișnuiește.

- De ce, Victore? ai stomahul deranjat? întrebă Moromete cu seriozitate.

- Nu, dar nu obișnuiesc.

- *Noi obișnuim!* spuse Moromete puțin absent, rotunjind și spălând cuvintele întocmai ca feciorul lui Bălosu.

Victor Bălosu fusese câtva timp voiajorul firmei de la care cumpăraseră mașina de cusut și învățase să folosească cu gravitate cuvinte puțin cunoscute. Nici el, nici taică-său nu băgară de seamă ironia ascunsă a vecinului.” (Preda 1970, 85).

Neavând simpatie pentru vecinii hrăpăreți, Ilie Moromete nu scapă prilejul de a-i ironiza, iar Victor Bălosu pare a fi victima predilectă, dat fiind că acesta, fără a sesiza ridicolul comportamentului său, își dă aere de om educat, înzestrat cu principii de viață temeinice, diferite radical de cele ale marii majorități, or, după cum subliniam și anterior, el continuă să trăiască în sat, alături de părinți, care duc aceeași viață simplă pe care o duc majoritatea sătenilor, chiar dacă sunt printre cei mai înstăriți oameni ai satului. Jocul de-a bunele maniere și de-a regulile superioare de viețuire îl amuză pe Ilie Moromete, care folosește ironia prin menționare, reluând (pe un ton nesincer, chiar teatral) spusele lui Victor, pe care, implicit, le indică drept

neadecvate și față de care se dezice. Structura ironiei folosite astfel de către protagonistul cărții este, evident, cea teoretizată de Sperber și Wilson (1981). Ca ironist, te folosești de spusele celui pe care îl ai în vedere prin ironie, indicând lipsa de temei a afirmațiilor sale. Oricum, deciptarea ironiei în acest caz, se face doar datorită indicării directe a acesteia de către narator. Dacă naratorul n-ar fi oferit direcția de interpretare a replicii lui Ilie Moromete n-am fi avut niciun motiv s-o considerăm drept ironică. Simpla reluare a unei replici anterioare nu înseamnă neapărat performare ironică. Menționării îi pot fi atașate și alte atitudini (aprobare, încântare, dezamăgire, mirare etc.), ironia fiind una din acestea. Prin urmare, naratorul vrea ca noi să-i percepem personajul drept un ironist.

În alt loc, ironia sarcastică a lui Ilie Moromete are menirea de a sublinia indolența lui Achim, care întârzie nejustificat să iasă cu caii la păscut:

„- Tu, Achime, n-ai de gând să dai drumul la caii ăștia? Au să roadă ieslea până te aranjezi tu...” (Preda 1970, 87).

Nici Achim și nici ceilalți fii ai lui Moromete nu sunt niște cocheți, cu atât mai mult cu cât Achim trebuia să ducă la islaz caii, astfel că aluzia tatălui este malițioasă. Totuși, responsabilitatea conducerii familiei aparține tatălui care face uz de arma sa cea mai redutabilă, pentru a-i determina pe ceilalți să se achite de sarcinile ce le-au fost date. De aceea, Achim nu reacționează la imboldul tatălui, în ciuda naturii caustice a acestuia. El știe că tatăl său are dreptate să-i ceară ceea ce îi cere, astfel că acceptă tacit îndemnul sarcastic.

Pe același ton sarcastic este comentat și comportamentul ofensator al lui Paraschiv la adresa lui Nilă, luat în râs pentru că acceptă să meargă la instruirea premilitară:

„- *Ce-ai cu el, Nilă?* se miră Moromete. *E și el deștept. Om de douăzeci și patru de ani!*” (Preda 1970, 88).

Aici, mai mult decât în altă situație, observăm calitățile histrionice ale tatălui, care mimează atât de bine aprecierea nesinceră. Dând impresia că îl condamnă pe Nilă și că îi dă dreptate lui Paraschiv, tatăl celor doi procedează, de fapt, invers. Ironia nu este atât de subtilă să nu poată fi înțeleasă de cei doi, ci este, mai degrabă, unul din tipurile uzuale – ironia de tipul critică prin laudă – folosită cel mai des în comunicarea cotidiană. Același tip de ironie este utilizată de un alt personaj, dascălul Toderici, atunci când îi mustră pe tinerii chemați la instrucție:

„- Hai mai repede, *mă boierilor!* strigă Toderici de pe treptele școlii.” (Preda 1970, 90).

Același personaj performează o ironie similară într-un alt loc:

„O să dea ei de mama dracului, *domnii ăștia* care nu vor să vină la instrucție.” (Preda 1970, 94).

Numindu-i mai întâi „boieri”, iar apoi „domni”, învățătorul folosește cuvinte pe care le dorește a fi insultătoare, sugerând comoditatea celor care fie participă la instrucție, dar nu manifestă convingere pentru aceasta, fie refuză a lua parte, ca niște „domni”, care își permit să facă doar ce vor, și nu ce li se cere. Aceste ironii uzuale, excerptate din comunicarea zilnică, se pretează pe modelul de decriptare propus de Paul Grice (1975), respectând structura **a spune p, dar a da de înțeles non-p**. În același timp, pot fi considerate și enunțări de tip ecou, după cum indică teoria ecoului a lui Sperber și Wilson (1981, 1984) – ne putem imagina o situație în care un vorbitor performează sincer o apreciere de tipul „boierilor” sau „domnilor”, această enunțare fiind însă transpusă într-o situație în care devine ironică prin contrastul cu contextul enunțării. În același timp, o astfel de ironie respectă și teoria propusă de Rachel Giora (1995, 1999), potrivit căreia ironiile des utilizate, precum cele de mai sus, sunt mai proeminente, fiind interpretate mai repede decât ironiile inedite, nefamiliare vorbitorilor. Observăm astfel că, în cazul anumitor performări ironice, teoriile care descriu ironia sunt complementare, și nu antagonice, dând seama de aspecte distincte ale performării ironice: mecanismele logico-mentale implicate în crearea enunțului ironic, interpretarea ironiei etc.

Predominantă pare să fie însă ironia sarcastică, folosită de Ilie Moromete pentru a-și stăpâni familia, pentru a indica ascendența morală pe care o are asupra celorlalți, ironia oferindu-i, pe de o parte, mijlocul de a lansa critici, iar, pe de altă parte, de a o face la modul mai puțin aspru. Așa cum Nilă fusese admonestat anterior pentru nedumerire, de fapt, pentru lipsa de consimțire la gestul tatălui de a tăia salcâmul, demonstrând că nu se gândește, cu adevărat, la problemele familiei așa cum o făcea tatăl său și cum ar fi trebuit (în concepția tatălui), și Achim este tratat cu sarcasm atunci când ezită la cerința tatălui de a cumpăra seceri noi, arătând astfel că nu este preocupat nici el atât pe cât și-ar dori tatăl său de sarcinile familiei:

„- Vezi că peste o săptămână începem secerea, zise Moromete tare, cu spatele spre drum. Cumpără d-acolo câteva seceri și trimite-le prin ăsta al lui Scămosu ... că n-avem cu ce secera.

- Unde îl găsec eu pe Scămosu? răspunse Achim, oprindu-se din mers.

- *Întreabă și tu pe cineva p-acolo: «Mă, unde trage alde Scămosu de la noi din sat?» și o să-ți spuie! Fiindcă toată lumea îl cunoaște p-acolo!* îl lămuri Moromete sarcastic.” (Preda 1970, 203).

Pe același ton sarcastic, Ilie Moromete o ironizează pe Catrina ale cărei pretenții sunt, în concepția sa, mofturi, pe care Achim nu trebuie să le ia în seamă:

„- Auzi, mă, Achime, ce spune mă-ta? zise Moromete dintre hamuri cu un glas furios. *Trimite pentru ea și pentru fetele astea, așa, cam ... o duzină de bazmale.*” (Preda 1970, 203). Ironia este, indubitabil, una subtilă și,

pentru un străin, afirmația ar fi putut părea drept una serioasă. Pentru cei ai casei însă, care îl cunosc pe vorbitor, afirmația ironică nu ridică nici un semn de întrebare.

Altfel, ironia, în romanul *Moromeții*, este variată tipologic, fiind folosită, cu precădere, cea sarcastică, dar nelipsind nici ironiile subtile ori cele de tip mențiune.

O altă precizare pe care dorim să o facem este că ironia, în romanul *Moromeții*, nu servește la construirea semanticii de bază a operei, așa cum se întâmplă în cazul creațiilor lui I. L. Caragiale. Este folosită mai degrabă sporadic, similar ironiei verbale, prin urmare, acesta este modul în care am tratat-o și noi, încercând să observăm ce semnificații dezvoltă și în ce măsură este în acord cu teoriile pragma-lingvistice care descriu ironia.

Bibliografie

- Giora, Rachel (1995). On irony and negation. În *Discourse Processes*, nr. 19, 239–264.
- Giora, Rachel și Fein, Ofer (1999). Irony: Context and Salience. În *Metaphor and Symbol*, XIV, nr.4, 241–257.
- Grice, Herbert Paul (1975). Logic and conversation. În P.Cole & J.Morgan (ed.). *Syntax and Semantics 3: Speech Acts*. New-York: Academic Press.
- Moeschler, Jacques și Reboul, Anne (1999). *Dicționar enciclopedic de pragmatică*. Cluj-Napoca:Editura Echinox.
- Preda, Marin (1970). *Moromeții*. vol. I. București: Editura Minerva.
- Sperber, Dan și Wilson, Deidre (1981). Irony and the Use-Mention Distinction. În P. Cole (ed.). *Radical Pragmatics*. New York: Academic Press, 295–318.
- Sperber, Dan (1984). Verbal Irony : Pretense or Echoic Mention?. În *Journal of Experimental Psychology: General* 113, nr. 1, 130–136.